

Albert Camus
PÁD

Albert Camus

LEDA
2022

Promiňte, pane, nechci být dotěrný, ale rád bych vám pomohl. Obávám se, že u váženého lidoopa, řídícího osudy tohoto podniku, nedojde váš hlas sluchu. Mluví totiž jen holandsky. Nedáte-li mi svolení, abych vás v té věci zastoupil, neuhodne, že si přejete jalovcovou. No vidíte, řekl bych, že mě pochopil, přikývl, a to nejspíš znamená, že ho mé argumenty přesvědčily. Už pro ni jde, spěchá, ovšem s rozvahou. Máte štěstí, nemručel. Když obsloužit nechce, jen zavrčí, a nic s ním nehne. Být pánem svých nálad je výsadou velkých zvířat. Ale už vás nebudu rušit, jsem rád, že jsem vám mohl být nápomocen. Děkuji vám, vaše pozvání bych přijal, ale nerad bych byl na obtíž. Jste moc hodný. Přisunu si tedy skleničku k té vaší.

Máte pravdu, to jeho mlčení je ohlušující. Je to ticho pralesa, téměř nesnesitelné. Občas si říkám, proč je náš nemluvný přítel tak zatvrzele proti civilizovaným jazykům. Patří přece k jeho řemeslu tady v té amsterdamské putyce, kterou neznámo proč nazval *Mexico-City*, přijímat námořníky všech národností. Při jeho práci mu taková neznalost může být na překážku, nemyslíte? Představte si člověka kromaňonského ubytovaného v Babylonské věži! Přinejmenším by se tam cítil nesvůj. Ale tenhle to jako exil nevnímá, jde si svou cestou a nic ho nezviklá. Jedna z mála vět, které jsem od něho slyšel, byla „ber, nebo nech být“. Ale co brát, nebo nechat být? Nepochybně jeho. Přiznám se, že mě takové těžkopádné typy přitahují. Když se někdo, ať už z povolání, nebo ze zájmu, příliš zamýšlí nad lidmi, nakonec se mu možná zasteskne po primátech. Ti aspoň nemají postranní myšlenky.

To náš hostitel jich po pravdě pár má, ale jen v skrytu duše. Jelikož nerozumí, co se v jeho přítomnosti povídá, je nedůvěřivý. Proto se tváří tak vážně a nedůtklivě, jako kdyby pojal podezření, že mezi chlapy něco neklape. Při takovém založení je těžké se s ním bavit o něčem

jiném než o jeho povolání. Vidíte například tamhle vzadu na zdi nad jeho hlavou ten prázdný obdélník, jako kdyby tam dříve visel obraz? Skutečně tam býval obraz a velice zajímavý, přímo mistrovské dílo. Byl jsem u toho, když ho pán domu dostal a když ho pak předal dál. V obou případech k tomu přistoupil s nedůvěrou a po týdnech rozvažování. V tomhle ohledu je třeba uznat, že ryzí prostotu jeho povahy pokazila společnost.

Všimněte si ale, že ho nesoudím. Považuji jeho nedůvěru za opodstatněnou a byl bych také takový nebýt mé vrozené sdílnosti, jak sám vidíte. Bohužel jsem upovídaný a snadno se spřátelím. Umím si sice zachovat náležitý odstup, ale skočím po každé příležitosti. Když jsem ještě žil ve Francii, ledva jsem se setkal s někým duchaplným, hned jsem začal vyhledávat jeho společnost. Vidím, že vás zarazil ten zastaralý výraz ledva. Přiznávám, že si libuji v takovém vytríbenějším vyjadřování, řekněme poněkud knižním. Ale věřte mi, že si tu slabost vyčítám. Dobře vím, že když si někdo potrpí na jemné prádlo, ještě to neznamena, že nemá špinavé nohy. Kdepak. Styl je jako popelín, často zakrývá vyrážku. Utěšuji

se jedině tím, že ani ti, co blábolí, nebývají čisti. Ano, dáme si další jalovcovou.

Zdržíte se v Amsterdamu? Pěkné město, vidíte? Fascinující, nemyslíte? Tohle adjektivum jsem dlouho neslyšel. Od té doby, co jsem už před léty opustil Paříž. Ale srdce má svou paměť a já na nic z naší krásné metropole a jejích nábřeží nezapomněl. Paříž je jak iluzivní malba, je to úžasná scenérie obývaná čtyřmi miliony siluet. Nebo podle posledního sčítání už skoro pěti miliony? Nejspíš se rozmnožili, jak jinak. Nepřekvapilo by mě to. Vždycky mi připadalo, že se naši spoluobčané náruživě oddávají dvěma činnostem: výměně názorů a smilstvu. Bezhlavě, dalo by se říct. Ale neměli bychom je odsuzovat, nejsou jediní, celá Evropa je na tom tak. Občas si představuji, co o nás asi řeknou budoucí historikové. Na moderního člověka jim postačí jedna věta – smilnil a četl noviny. A touto lapidární definicí budou mít, řekl bych, téma vyčerpané.

Ale Holanďané ne, kdepak, ti zdaleka nejsou tak moderní! Ti mají času habaděj, jen se na ně podívejte. Co dělají? Tady ti pánové žijí z práce přítomných dam. Mimochodem tihle muži i ženy jsou hluboce měšťácky založení

a jako obvykle sem přišli buď za nějakým snem, nebo z hlouposti. Zkrátka z bujné fantazie, nebo z nedostatku fantazie. Občas se pánové ohánějí nožem nebo revolverem, ale nemyslete si, že je to baví. Musí jen dostat své roli, to je celé, a když jim dojdou náboje, jsou polomrtví strachy. Nicméně já je považuji za morálnější než ty, co zabíjejí v rodině, z omrzelosti. Nevšiml jste si, jak je naše společnost na takový způsob likvidace zorganizovaná? Určitě jste slyšel o těch drobných rybičkách v brazilských řekách, které se v houfu vrhnou na nerozumného plavce a během chvilky ho maličkými sousty ohlodají, až z něho zbude jen holá kostra. A přesně tak vypadá ta jejich organizace. „Chcete prožít pěkný čistý život? Jako všichni?“ Pochopitelně řeknete ano. Kdo by řekl ne? „Dobře. Tak vás očistíme. Tady máte povolání, rodinu, zorganizovaný volný čas.“ A drobné zoubky se zahryznou do masa až na kost. Jsem ale nespravedlivý. Neměl bych říkat jejich organizace. Vždyť je naše. Jde jen o to, kdo koho bude čistit.

Konečně tu máme jalovcovou. Ať se vám daří! Ano, lidoop otevřel ústa a oslovil mě doktore. V těchhle zemích je to samý doktor nebo

profesor. Potrpí si na respekt, z vlídnosti a ze skromnosti. Aspoň že tady není národní institucí zlomyslnost. Pro všechny případy, nejsem lékař. Pokud vás to zajímá, býval jsem advokátem, než jsem přišel sem. Teď je ze mě soudce kajícík.

Ale dovolte, abych se představil, Jean-Baptiste Clamence, k vašim službám. Těší mě, že jsem vás poznal. Vy budete nejspíš obchodník? Víceméně? Skvělá odpověď! A také rozumná. Všechno vždycky děláme jen víceméně. Počkejte, jestli dovolíte, zahraju si na detektiva. Jste víceméně mého věku, máte světaznalý pohled čtyřicátníka, který se víceméně vyzná, chodíte víceméně dobře oblečený, tedy jak je u nás obvyklé, a máte jemné ruce. Takže víceméně měšťák! Ale měšťák vzdělaný. Což dokazuje už jen to, že vás zarazilo mé knižní vyjadřování, nejen že vás zaujalo, ale i podráždilo. Zkrátka vás bavím – tím se nechci chlubit, ale znamená to, že jste otevřeného ducha. Neboli jste víceméně... Ale na tom nesejde. Profese mě zajímají méně než sekty. Dovolte, abych vám položil dvě otázky, ale odpovězte na ně, jen pokud vám nebudou připadat příliš indiskrétní. Jste majetný? Tak trochu? Dobře. Podělil jste se o majetek

s chudými? Ne. Jste tedy to, čemu říkám saducej. Jestliže se nevyznáte v Písmu, tak vám to asi moc neřekne. Řeklo vám to něco? Takže znáte Písmo. Vy mě vážně zajímáte.

Co se mne týká... Udělejte si úsudek sám. Podle postavy, ramen a tváře, o které jsem často slyšel, že působí zarputile, vypadám spíš jako ragbista, vidíte? Budeme-li však soudit podle mluvy, musíte mi přiznat jistou noblesu. Velbloud, z jehož srsti mám kabát, byl nejspíš opelichaný, zato mám však pěstěné nehty. Také jsem světaznalý, a přitom se vám bez okolků svěřuji, jen tak na základě vaší vizáže. Zkrátka navzdory svému uhlazenému chování a vytříbené mluvě jsem štamgastem v námořnických putykách na Zeedijku. Tak už se nenamáhejte. Mé povolání je stejně jako moje osoba dvojaké, to je celé. Už jsem vám to říkal, jsem soudce kajícník. Jen jedna věc je v mém případě jednoduchá, nic nevlastním. Ano, býval jsem bohatý, a ne, o nic jsem se s nikým nepodělil. Co to dokazuje? Že i já byl saducej... Á, slyšíte ty přístavní sirény? Dnes v noci padne na Zuiderzee mlha.

Vy už odcházíte? Omlouvám se, jestli jsem vás zdržel. Ne, prosím vás, nic neplatte. Tady

v *Mexico-City* jste u mě doma, bylo mi velkým potěšením, že jsem vás tu mohl přivítat. Budu tady určitě zase zítra, jako každý večer, a rád přijmu vaše pozvání. Kudy máte jít...? No víte... A co kdybych vás doprovodil do přístavu, to by bylo nejjednodušší. Pak už jen obejdete židovskou čtvrť a dostanete se na pěkné třídy, po nichž projíždějí tramvaje plné květin a ryčné hudby. Váš hotel je na jedné z nich, na Damraku. Až po vás, prosím. Já bydlím v židovské čtvrti, nebo tedy dříve se takhle jmenovala, dokud ji nevyklidili naši hitlerovští bratři. Pořádně to tam vysmýčili! Sedmdesát pět tisíc deportovaných nebo povražděných Židů, a bylo vyluxováno. Obdivuji tu pečlivost, tu metodickou trpělivost! Když někdo nemá charakter, musí mít aspoň metodu. Tady udělala zázraky, o tom není sporu, a já bydlím na místě jednoho z největších zločinů v dějinách. Možná že právě to mi pomáhá chápat lidoopa a jeho nedůvěru. Můžu tak bojovat proti svému přirozenému sklonu, který mě nezadržitelně vede k sympatiím. Když vidím někoho nového, cosi ve mně zazvoní na poplach. „Zpomalit! Nebezpečí!“ I v případě velmi silné náklonnosti se mám na pozoru.

Představte si, že v naší vsi během represálií německý důstojník zdvořile požádal starou ženu, aby vybrala jednoho ze svých dvou synů, který bude zastřelen jako rukojmí. Měla si vybrat, chápete? Tenhle? Ne, tamten. A dívat se, jak odchází. Už to nebudeme rozebírat, ale věřte mi, vážený pane, člověk se naděje nejrůznějších překvapení. Znal jsem jednoho muže ryzího srdce, který odmítal nedůvěru. Byl pacifista, zastánce absolutní svobody myšlení, všechny, lidi i zvířata, miloval stejnou měrou. Mimořádný duch, ano, to rozhodně. Za posledních náboženských válek v Evropě se uchýlil na venkov. Nad domovní dveře dal nápis: „Ať přicházíte odkudkoli, vstupte a buďte vítáni!“ Kdo podle vás takové šlechetné pozvání přijal? Ozbrojenci, kteří se tam chovali jako doma a jemu rozpárali břicho.

Omlouvám se, madam! Stejně nerozuměla ani slovu. Tolik lidí tak pozdě večer a v dešti, už dva dny pořád jen prší. Ještě že máme jalovcovou, jediné světýlko v těchto temnotách. Cítíte to měděné zlatavé světlo, které v nás rozněcuje? Rád chodím večer po městě v teple jalovcové. Prochodím celé noci, sním nebo si v duchu donekonečna povídám. Jako dnes večer, ano,

obávám se, že vás už ze mne bolí hlava, děkuji, jste hodný. Jsem toho všeho příliš plný, jakmile otevřu ústa, věty se samy řinou. Navíc mě takhle země inspiruje. Mám rád zdejší lid proudící v davech po chodnících, napěchovaný do malého prostoru domů a vod, obklopený mlhami, chladnou zemí a mořem, z něhož stoupá pára jako z vypraného prádla. Mám ho rád, protože je dvojaký. Je tady a je jinde.

No ano! Asi si pomyslíte, že jsou dnes večer tady, když slyšíte jejich těžký krok po dláždění, když je vidíte loudavě procházet mezi krámky plnými zlatavých sledů a šperků v barvě spadlého listí? To jste jako všichni, také máte ty spořádané lidi za národ cechmistrů a obchodníků, kteří počítají své stříbrné a vyhlídky na věčný život a jejichž jediné poetické momenty spočívají v tom, že si čas od času nasadí klobouk se širokou krepou a jdou na hodinu anatomie? To se ovšem pletete. Kráčí kolem nás, ano, ale podívejte se, kde mají hlavu. V oparu neonu, jalovcové a máty, snášejším se z rudých a zelených nápisů. Holandsko je sen, vážený pane, sen ze zlata a dýmu, zamlženější přes den, a zlatější přes noc, a v tom snu ve dne v noci

přebývají Lohengrinové jako tihle, co zasněně projíždějí na černých bicyklech s vysokými řídkými, chmurné labutě, které bez oddechu krouží po celé zemi, kolem moří, podél kanálů. Sní s hlavou v měděných oblacích, krouží, náměsíčně se modlí v tom zlatavě dýmajícím kadidle mlhy, a už jsou pryč. Odjeli na tisíce kilometrů odtud do dálav, k ostrovu Jáva. Vyzývají šklebící se bohy Indonésie, jimiž vyzdobili všechny své výkladní skříně a kteří se v tuto chvíli vznášejí nad námi, než se jako nějaké velkolepé opice zavěsí na firemní poutače a schodovité domovní štíty, aby těm nostalgickým osadníkům připomněly, že Holandsko není jen Evropa obchodníků, nýbrž i moře, a to moře dovede až k vzdáleným ostrovům japonským, kde lidé umírají blázniví a šťastní.

Nějak jsem se nechal unést k obhajovací řeči. Promiňte. Je to zvyk, víte, mám takové sklony, a také je v tom snaha pomoci vám pochopit tohle město a jádro věcí. Jsme totiž v samém srdci všeho. Všiml jste si, že se soustředné amsterdamské kanály podobají kruhům pekla? Měšťáckého pekla, pochopitelně plného zlých snů. Člověku, který přišel zvenčí a prochází těmi kruhy, začne

život, a tedy i jeho zločiny, houstnout a temnět. Tady jsme v posledním kruhu. Kruhu, kde... Tak vy znáte i tohle? Hrome, začíná být čím dál těžší vás někam zařadit. Pak ale tedy chápete, proč můžu tvrdit, že střed všeho je tady, přestože jsme na samém okraji kontinentu. Citlivý člověk takové podivnosti chápe. Čtenáři novin a smilníci se ovšem dál nedostanou. Přicházejí sem ze všech koutů Evropy a zastaví se na vybledlém písčitém břehu kolem zdejšího vnitřního moře. Poslouchají sirény a marně se snaží rozeznat obrysy lodí v mlze, pak se přes kanály vracejí v dešti domů. Jsou prokřehlí, a tak si v *Mexico-City* objednávají všemi možnými jazyky jalovcovou. Tam na ně čekám já.

Tak tedy zase zítra, vážený a milý krajane. Ne, teď už nezabloudíte, u tohohle mostu vás opustím. Nikdy nechodím v noci přes most. V důsledku jednoho slibu. Ostatně představte si, že by někdo skočil dolů. Vy máte pak na vybranou buď se za ním vrhnout, abyste ho vytáhl, a za chladného ročního období to nemusí dobře dopadnout. Anebo ho necháte jeho osudu, ale vytěsňené skoky do vody můžou někdy zanechat šrámy na duši. Dobrou noc. Cože? Ty dámy ve

výkladních skříních? Jen sen, milý pane, laciný sen, cesta do Indie. Tyto ženy se voní kořením. Vstoupíte, zatáhnou závěsy a plavba začíná. Bohové sestoupí na nahá těla a ostrovy plují unášené proudem jako šílené, na hlavě mají kšticí palem cuchaných větrem. Zkuste to.